
V
B 3
D
C.R. BIBLIOTHECA
CRACOVIENSIS
14633
P

Prawo 4995.

Zbiór procesów
z 18 wieku

Cz. IV

3 Rubl
3 ƒ 60

1883. III. 163.

№ 4995/

Dziady

Jakoba Gieysztora

Dz[illegible]

Z Biblioteki Jak. Kaz. Gieysztora

1. Wilno — Ryx.
2. Wigdorowicz . Wichert.
3. Katmanowicz Klaczko — Wigdorowicz.
4 — —
5 — —
6. Biskup Wileńs.
7. Żydy — Wichert.
8 — —
9. Wulfowicz — Radziwiłł.
10 Leybowicz — Menasowicz. Wigdorowicz.
11. Włościanie Stan. Wielondskiego — Walewski An.
12 Poniatowscy — Walewski.
13. Szydłowski — Micewicz — Jasiński.
14 — —
15 Hausman — Piltowski —
16 Potocki — Grodno.
17 Brzostowski Xaw — poddani Mosiborscy.
18 Stankiewicz — Murzyński — Dedenko
19. Domańscy. Szpinki. Karmelici. Rudomina. Olszówko
20. Alexandrowicz — Grodno.
~~21 Mostowski — Gnatowski.~~ zob. 14633. III. t. V. Nr. 13.
22. Murzyński — Ryż —
Niemcewicz — Kosmodzbski.
23. Tęgoborski —
24. Gorzecki — Wilno.
25 — —
26 — —
27 — —
28 — Berez Kartuzi — Niemcewicz —
28a — —
29. Stokłocki Star — Minejko.
30. Minejko — Malinowski.
Giepster — Pilecka.
31 — —
32 — —

33. Sokołowski — Wilno
34. — —
35 — Karmelici — Giedroyć.
36 — Swirski. — Kowno.
37. Puttowski — Kowno
38. Kurlewicki — Orzeszko.
39. Dorohiny Franc. — Orzeszko.
40 — Orzeszko
41. Piasecki — Czarnecki. Wołodźkowa. Wołodźkiewicz
42. Odyniec — Zahorski — Rynguwald Dąbski.
43. Białopiotrowicz — Brygitki
44. Kostrowicki — Wasilewski.
45 — —
46 Tołoczko — Kamedułi Węgier.
47. Wojnicki — Bożarski. Tayler.
48. Pohl Jgd. — Plater.
49. Przezdziecki — Zastaw.
50. Chrzewicz — Przezdziecki — Marcinkiewicz,
51. Marcinkiewicz — Radziwiłł, Chreptowicz
Sapieha.
52 Sapieha — przezdziecki.
53 — — Bobrownicki
54 Matuszewicze — Ciechowski — Bobrownicki
Klemmele — Matuszewicze — Ciechowski.
55.
56. Klemmele.

BIBLIOTHECA
VNIV. IAGELL.
CRACOVIENSIS

39.

PRODUKT w SPRAWIE

Xięży Franciszkanow Dorohiczyńskich.

Przeciwko

W. JPanu Ludwikowi Orzeszkowi Podkomorzemu Powiatu Pińskiego, i dalszym w Aktoratach wyrażonym.

---

§ §.

Michał Stanisław Orzeszko, Marszałek Piński w Roku 1749. nadał Fundusz XX. Franciszkanom *de nova radice* = w Dobrach swoich własnych *Dorohiczynie* = Zadnych za ony niewziąwszy pieniędzy = ex puro Zelo, i nie na zdradę Praw zakazuiących alienacyi.

Jakowy Fundusz że iest zaprzysiężonym; iuż więc wedle Praw publicznych ostać na zawsze powinien.

I gdyby tylko W. Orzeszko Podkom: więcey miał względu na Prawo publiczne o *Funduszach*, niźli do ich burzenia ma ochoty; oraz gdyby więcey czuł w sobie tego uszanowania i wiary dla uroczystey przez Oyca iego na twierdzę Funduszu wykonaney przysięgi, niżeli do iey znieważania ma serca, sam owszem, iako Kollator winienby temu Funduszowi obronę.

Lecz kiedy z tey Prawami dozwoloney, i ich obrządkiem na rzecz nowo erygowanego Kościoła przez Poprzednika iego zrobioney offiary plantuiąc sobie zyski, nie wierzy przysiędze, dysputuie Prawo; a w ostatku z samych nawet Dokumentow istotną za Funduszem prawdę wyrzuca. Rzeczą więc iest Xięży położyć ten Fundusz obok Prawa, i donieść to wszystko, co około tegoż Funduszu opowiedaią Dokumenta, *a to przez podział następny.*

Jakie Fundusze czynione bydź mogą wedle Prawa?

Wraz po zaszczepieniu Religii w Państwach Rzeczypltey wolno było każdemu Obywatelowi Dobra swoie wszelkie zapisać, darować, sprzedać, lub iakimkolwiek tytułem Duchowieństwu nadać, bez żadney uroczystey Kondycyi, prócz samego zapisu; Jakoż to się praktykowało aż do Roku 1635.

W tym zaś Roku oftrzegło Prawo, ażeby Dobra Dziedziczne Ziemfkie, ani Donacyami, ani przedażami, ani Sukceffyami, ani innym iakimkolwiek bądź pretextem od Stanu Rycerfkiego odrywane nie były.

Lecz Stany Rzepltey Prawem tym wiążąc wolę Dziedzicow *co do Donacyi, przedaży, Sukceffyow i zaftawy Dobr Ziemfkich* na Kościoł, zoftawiły też wolę zupełną do czynienia *nowych Fundufzow*, iak przekonywaią *flowa Prawa.*

" Wolno iednak każdemu, tak Duchownemu, iako i Swie-
„ ckiemu z Dobr fwoich Ziem: *quocunque jure aquifitis de nova radice*
„ czynić Fundacye tak Klafztorow, Szpitalow, iako i Plebanii,
„ *& eo nomine quafcunque facere infcriptiones.*

Zeby zaś wfzelkich Fundufzow, ta iedyna pewność, i ta nayiftotnieyfza ważność, iż fą wedle Prawa uczynione, była widoczną, i niewątpliwą, przywiązana ieft do Fundatorow kondycya zaprzyfiężenia Fundufzu *flowami Prawa.*

" Sub fide, honore & confcientia Deum teftor, że takową Fun-
„ dacyą czynię de nova radice, z Dobr moich właſnych żadnych
„ pieniędzy za nie nie wziąwfzy, fine ullo condictamine, ale ex
„ puro Zelo, & propria mera liberalitate, nie czyniąc nic in frau-
„ dem Prawa pofpolitego.

Ktory więc Fundufz ma te wfzyftkie kondycye, to ieft, ktory fię czyni de nova radice = z Dobr właſnych Fundatora = nie za pieniądze i nie z Kondyktu = nie na podftępek pod Prawem, ten ieft dobry i nie poruſzony.

Przypatrzyć fię zatym = *Jaki ieft Fundufz w Dorohiczynie?*

W Miafteczku Dorohiczynie w Powiecie Pińfkim położonym Dziedzictwa niegdyś Tomafza Ciechanowicza Podkomorzyca Pińfk: nie było żadnego Kościoła, ni Xięży.

Pierwfzy Michał Orzefzko Marfzałek Pińfki nabywfzy toż Miafteczko od Ciechanowicza wybudował Kościoł pod dozor XX. Francifzkanow oddany, i na rezydencyą dla nich Klafztorek.

Niżeli zaś na tę nową Fundacyą fwoią pomienionych Xięży miał wprowadzić, poftanowił pierwiey upewnić opatrzenie ich życia koniecznym nadaniem Ziemi, Jakoż w Roku

1749. Dnia 28. Febr: czyniąc pomienioną nową fundacyą, przeznaczył w ſamym Miaſteczku Dorohiczynie Juryzdykę z Karczmą, a za Miaſteczkiem Folwark *Dombrowę* ze Wſią *Pihaſy* zwaną Zapiſem ſwoim tegoż Roku dnia 7. Mar: na Roczkach Grodzkich Pińſkich, przez ſamego Staroſtę ſądzonych przyznanym nadał. *ſłowa Funduſzu*, w mieyſcu 1.

" Jakoż z nabytey przezemnie wieczyſtym Prawem od „ JP. Tomaſza Ciechanowicza Podkomorzego Powiatu Pińſkie- „ go części Maiętności nazwaney Dorohiczyn w tymże Powie- „ cie Pińſkim leżącey pod datą w nim wyrażoną mnie danym, „ i w Grodzie Pińſkim przyznanym, odłączywſzy cząſtkę w „ oney idque na Przedmieściu Dorohiczyńſkim naypierwiey de no- „ va radice Kościołek pod tytułem Poczęcia N. P. Maryi &c. „ i przy nim Klaſztorek na Zakonnikow &c. oba drewniane, „ cieſielſką robotą robione. Do tey Fundacyi przydaie ſię Kar- „ czma na Piaſkach będąca, i budynki wſzyſtkie z całą Jury- „ zdyką &c. &c. Także Folwark mòy Dziedziczny nazwany „ Dombrowa, ze wſzelkim zabudowaniem nie daleko onych bę- „ dący, oraz odłączywſzy od teyże części Tomaſzowſkiey ma- „ iętności moiey Dorohiczyna Wieś Pihaly nazwaną z wſzyſt- „ kiemi do niey przynależnościami, Poddańſtwem &c. *w mieyſcu drugim* = " Ktorey to Fundacyi &c. żaden z Synow moich, „ Krewnych, Kolligatow, Sąſiad, i obcych ludzi &c. aby nie „ naruſzał, gdyż ten Folwark nazwany Dubrowa, i Wieś Pi- „ haſy, nie przez żadną Sukceſſyą i ſpadki doſtały mi ſię, ale „ z łaſki Boga moiego przy ſtaraniu moim, za własne pienią- „ dze moie nabyte.

Z Dóbr więc własnych, nawet przez ſiebie ſamego nabytych, żadnych nie wziąwſzy od Franciſzkanow pieniędzy uczynił nowy Funduſz Orzeſzko Marſzałek, to i przez Stronę nie ieſt, ani bydź może wypartym przeciwko świadectwu piſma.

Lecz gdy wſzelki Zapis, aby był doſkonałym, i na zawſze ſkutecznym, równie potrzeba woli przyimuiącego, iak i zapiſuiącego; a tym bardziey że Funduſz z nayczyſtſzey intencyi, i w zupełnym Prawu poſłuſzeńſtwie czyniony, aby podeyrzeniu o zmowę z Xiężami nie był oddany niewinnie.

Przetoż Orzeſzko Marſzałek do tego Zapiſu ſwego Funduſzowego wolę iego ogłaſzaiącego chcąc mieć nie prywatnie, ale publicznie ſkłonioną wolą Fundowanych przez ich Zwierzchność

Zakonną, ſtarał ſię o akceptacyą uroczyſtą takowego Funduſzu przez Franciſzkanow.

A iako niewchodzący w Kondykt zoſtawał koniecznie obojętnym względem przyięcia tey Prawami dozwoloney nowey Fundacyi, tak z zaprzyſiężeniem oney, wſtrzymał ſię nieco.

Maiąc wſzelako nadzieię, iż ta iego ofiara odrzucona nie będzie, ſtarał ſię o nayprędſzą akceptacyą przez Xięży.

Tym czaſem wiekiem już zbliżony do końca życia, naypierwiey Teſtamentem ſwoim Roku.

1749. Dnia 2. Apryla piſanym prawnie ſporządzonym, w Aktach Grodzkich Pińſkich Oblatowanym, takową względem pomienionego Funduſzu uczynił pewność, i determinacyą, w ſłowach: —

" A że w Bogu Przew: J. XX. Franciſzkanow funduię „ w Dorohiczynie na części kupioney od W. JP. Tomaſza Cie„ chanowicza Podkom: Pińſkiego. „ = *Gdyby mi za życia moiego nie przyſzło zakończyć, i aktualnie wprowadzić, tedy obliguię miłych Synow moich Felixa, Jozefa, i Antoniego, oraz i Wnukow moich aby ſię ſtarali, i we wſzyſtkim Przew: XX. dopomagali, i ten funduſz utrzymywali.*

Przeciągnęło ſię ieſzcze nieco życie Orzeſzki Marſzałka, ale zezwolenia Franciſzkanow na akceptacyą takowey Fundacyi ieſzcze nie było; a tak pomieniony Fundator czuiąc ſię cale bydź bliſkim zgonu, powtorzył potwierdzenie, i wyznanie Funduſzu przez ſię nowo erygowanego, do którego w dobrey wierze, i intencyi, oraz w doſkonałym zachowaniu Praw uczynionego, że nie doſtawało tylko przyſięgi, tą zaś poſtanowienie wieczne Fundatorſkie zaświadczać tylko maiącą, że i tylekroć wſpomniona niepewność akceptacyi, wſtrzymała, i wraz naſtępuiąca śmierć iego, ſamemu iemu wykonać nie dozwalała, wyznał to przez Supplement do Teſtamentu równie Prawnie ſporządzony, ręką ſwą i Pieczętarſtwem autoryzowany, a do wypełnienia teyże przyſięgi Sukceſſorow zobowiązał; a to w Roku

1749. Dnia 14. Xbra, *którego ſłowa:*

" Gdy mi Pan naywyżſzy do dnia dziſieyſzego przeżyć po„ zwolił &c. = Funduſz móy w Dorohiczynie, aby utrzymy„ wali Synow wſzyſtkich trzech obliguię, do którego to Fun-

duſzu

„ duſzu de nova radice, odłączywſzy Folwark Dombrowa na„ zwaną, i Wieś Pihaſy, do tego Kościoła &c. &c. a że dotąd „ nie mam ieſzcze od w B. Przew: JXX. Franciſzkanow akce„ ptacyi certudinem, ale ad terminum intermedyi Capituli od„ łożył w Bogu Nayprzew: JX. Prowincyał, ſpodziewam ſię, „ że akceptować będą, ieżelibym tego terminu dożyć nie miał, „ tedy obliguię Synow i Wnukow moich, aby pilno ſię ſtarali „ aby iuż ta pomieniona Fortuna na Chwałę P. Boga w T. S. S. „ doſtała ſię przy Kościele na piaſku w Dorohiczynie wybudo„ wanym.

Stało ſię iż Michał Orzeſzko uczyniwſzy takowy Funduſz, i o nim dwoma oſtatniey woli ſwoiey dyſpozycyami, wſzyſtko co ſię powyżey nadmieniło, rzekłſzy: i do czego uſkutecznienia śmierć mu drogę i możność przecięła, to na Synow ſwoich pod nayſtraſznieyſzemi warunkami zdawſzy, ſam żyć przeſtał.

Pozoſtali zatym Synowie Felix Strażnik, Jozef Podſtoli, i Antoni Woyſki, Urzędnicy Pińſcy Orzeſzkowie, za naſtąpionym od Kapituły na przyięcie Funduſzu zezwoleniem, ſprowadzili Xięży Franciſzkanow do Dorohiczyna, i rzeczony przez Oyca ſwoiego uczyniony de nova radice Funduſz i Karczmę w Miaſteczku, i Jurydyką, oraz Folwarkiem Dombrową, i Wſią Pihaſami tymże Xiężom podali. W dowod

1751. Dnia 25 Sierpnia ſporządzony Inwentarz ſkłada ſię, a w nim do przypadku ieſt Swiadectwo, w ſłowach: = " Który to Inwentarz „ in preſentia Nas wſzyſtkich trzech Braci, & in preſentia JX. „ Franciſzka Olſzewſkiego, Prowincyała Ordinis minorum &c. „ vigore Prawa Funduſzowego, i dyſpozycyi Teſtamentowey „ ſporządzony i z weryfikowany ſtwierdziwſzy rękami naſzemi „ podpiſuiemy. = Felix Orzeſzko Stolnik Powiatu Pińſkiego = „ Jozef Orzeſzko Podſt: Ptu Pińſk: = Antoni Orzeſzko Woyſki „ Ptu Pińſkiego.

Nadto ieſzcze pomienieni Fundatora Sukceſſorowie obowiązek zaprzyſiężenia Funduſzu Prawem 1635 Roku nakazany, a śmiercią ich Oyca na nich przenieſiony, iak równie dyſpozycyami Teſtamentowemi włożony, chcąc wypełnić, poſtanowili między ſobą Roku

1751. Junij Dnia 26. datowanym tegoż Roku Dnia 30. w Magdeburyi Pińſk: przyznanym na rzecz XX. Franciſzkanow ſłużącym

assekuracyinym Dokumentem, iż tą Prawa dyspozycyą ieden ktorykolwiek wypełni, *słowa tey Assekuracyi.* —

" A że Secundum obloquentiam Konstytucyi o Funduszach „ de nova radice erygowanych requiritur takich Funduszow za- „ przysiężenie, tedy My vi Præsentis approbationis concorditer „ na to zgadzamy się, i tym sposobem legi huic satisfactum bydź „ chcemy, że ktokolwiek z Nas Braci in unica Persona to wy- „ kona, iuż to subsistere zupełnie pro hoc requisito powinno, „ co My pro firmo, rato & grato przyimuiąc &c.

Pośledniczy Antoni Orzeszko w ow czas Marszałek Piński, Oyciec Podkomorzego do powyższego Dokumentu piszący się Aktor, takową Fundacyą Rotą w Prawie 1635. Roku wyrażoną zaprzysiągł, iak to dowodzi Roku

1762. Dnia 20. 9bra z Akt Magdeburyi Horodeckiey wydane, w R. 1763 Dnia 1. Julij w Trybunale Gło: Littsk m Oblatowane, w ostatku w R. 1764. Apr: Dnia 6. do Akt Grodowych Pińskich podane Urzędowe Swiadectwo wespoł z rotą wykonaney przysięgi. *Słowa Swiadectwa Urzędu.*

" Roku 1762. Dnia 20. 9bra, stanąwszy osobiście W. JP. „ Antoni Orzeszko Marszałek Ptu Pińskiego przed Nami Urzę- „ dem J. K. Mci Magdeburyą Horodecką, ten Zapis Funduszo- „ wy JXX. Franciszkanom Dorohicz: przyznał i zaprzysiągł.

Słowa wykonaney Przysięgi przez Antoniego Orzeszkę.

" Według Prawa Konstytucyi Seymowych, iako ex Zelo „ DEI, nie biorąc pieniędzy od XX. Franciszkanow, ten Fun- „ dusz de nowa radice przez S. P. Oyca Dobrodzieia mego iest u- „ czyniony, zaprzysiągłem = Antoni Orzeszko Marszałek Ptu „ Pińskiego.

Już więc co do Kondycyow Prawem 1635. R. opisanych, nadto iest pewnym z powyższych przełożeń, że one w Funduszu Dorohiczyńskim są zachowane wszystkie; i tak uczyniony on iest de nowa radice = z Dobr własnych Fundatora = nie za pieniądze = Nie z Kondyktu, bo to iest dowodnym, że Xięża nad przyięciem tego Funduszu długo się zastanawiali; w ostatku zaprzysiężony, a zatym od podeyrzenia o zdradę Praw cale wolny.

Lecz gdy burzyć taki Fundusz podobało się W. Orzeszce, trzeba zastanowienia nad zarzutami, a raczey nad pozorami tylko do zarzutu, iakiemi są: —

Nayprzod: Ze Fundusz nie przez Fundatora zaprzysiężony.

Powtore: Ze choć przysięga wedle Prawa 1635. wykonana, wszelako że niby nie w mieyscu, przeto iuż nie utrzymuie, ale znosi wiarę Funduszu, i iego exystencyą.

Co do Pierwszego.

Co może przezwyciężyć tak udzielne zdanie W. Orzeszki Podkomorzego, kiedy przekonania z Pisma przyiąć niechce i odrzuca = I co też pewnym u siebie mieć może, kiedy niewierzy, że przedłużyć sobie życie, nie iest w woli człowieka.

JPan Orzeszko Podkomorzy, patrząc tylko na Fundusz w Dorohiczynie uczyniony przez Dziada swego Michała, a zaprzysiężony przez Oyca, Antoniego Orzeszkę, uformował kwestyą? *czemu Fundator zapisu nie zaprzysiągł* = a ztąd wnosi koleią, *że przez Sukcessora zaprzysiężony, iest nie ważny.*

Lecz że taką kwestyą, i wniosek utworzono odrzuciwszy na stronę, te własne Fundatora pisma, które opowiadaią, aktualne i Kardynalne, żadnym rozumem nie zbite przyczyny, a których pamiątka tym bardziey samegoż JPana Podkomorzego przestrzegać powinna; i w ostatku, że one zdolne są konwinkować myśl Sądu za dobrocią Funduszu, przeto one wyżey tylko nadmienione, w obszernieyszym dopiero tłumaczeniu deklaruią się.

Michał Orzeszko Marsz: Piński, uczyniwszy zapis Fundacyiny, Roku 1749. Dnia 28. Febr: i on przed Sądem Grodzkim Pińskim przyznawszy, ostatnią zaś uroczystość onego, to iest Jurament, aż do upewnienia siebie od Xięży o przyięciu takowey Fundacyi zostawiwszy, nie bawnie poczuł siebie bydź bliskim zgonu.

A tak naypierwey Testamentem R. tegoż, Dnia 2. Apryla czynionym, powtore dodatkową dyspozycyą swoią Roku tegoż in Xbri pisaną, opowiedziawszy istotne przyczyny, to iest wątpliwą ieszcze w ow czas akceptacyą Funduszu przez Xięży, i niemoc swoią, dla których dotąd nie mogł zaprzysiądz Funduszu; obu Zapisami swoiemi ostatniey woli zobowiązał Synow swoich dopełnić reszty obowiązkow Prawa, to iest wykonać Jurament, gdyby tego terminu sam nie dołożył.

Blisko tu cytowane pomienionego Testamentu i dodatku słowa, o tey istotney prawdzie przekonywaią każdego, i niech

one Sąd ſobie przypomni, w wyrazach, że = "Gdyby mi za „ życia mego nie przyſzło zakończyć, i aktualnie wprowadzić, „ tedy obliguię miłych Synow moich &c. *a w Suplemencie ſłowa te* — " A że dotąd nie mam ieſzcze od Xięży Franciſzka„ now akceptacyi &c. ſpodziewam ſię że akceptować będą. Je„ żelibym tego terminu dożyć nie miał, tedy obliguię Synow, „ i Wnukow moich, aby iuż ta pomieniona Fortuna na Chwa„ łę P. B. doſtała ſię przy Kościele na piaſku w Dorohiczynie „ wybudowanym.

Nie maſz przyczyny rozwodzić ſię długo nad tym, co z ſiebie ieſt wyraźnym, czytelnym, i dowodnym.

Widać to z tych dwoyga dyſpozycyow z ſobą zgodnych, niczym nie poruſzonych, bo nawet iuż wyexekwowanych; widać mówię, że Fundator naywięcey miał chęci własnego ſumienia ofiarą utwierdzić ſwoie na Kościoł nadanie; widać i to, że ten obowiązek włożył na Synow do ſpełnienia w przypadku śmierci iego, zezwolenie Xięży uprzedzaiącey.

Ale ſię ſtało, że w krótce życie ſkończył, śmierć zatym Oyca, nie tylko nadała Synom Prawo, i moc zaprzyſiężenia Funduſzu; ale owſzem wedle myśli dwoch dyſpozycyow Oycowſkich, ſtała ſię im uroczyſtym upominkiem o wypełnienie tych Prawa warunkow, których wykonać ich Oycowi nie dopuściła, choć on tego żądał naywięcey.

Owoż śmierć ſama będąc przyczyną, dla którey Sprawca Funduſzu ſam onego zaprzyſiądz nie mogł, umocniła dwie dyſpozycye któremi nadana moc Potomkom, owſzem obowiązek ſpełnienia poſłuſzeńſtwa Prawu w zaprzyſiężeniu Funduſzu.

Co lubo świadczy piſmo, gdy iednak W. Podkomorzy, i temu chce wmowić niewiarę i niemoc; więc chyba z tego nikomu, cale nie właściwego Prawa, że nikt nie powinien umierać, nie dokończywſzy dzieła, pod nieważnością onego.

Lecz kiedy tak krzywo o żadnym człowieku myśleć nie można; zatym iak Michała Orzeſzkę Fundatora, o niezaprzyſiężenie przezeń funduſzu, a ieſzcze dla zeyścia winić nie podobna, tak zaprzyſiężeniu przez Syna iego wmawiać nieważności nie należy, i Sąd na przyczynie śmierci nie w mocy Człowieka będącey zyſku dla JP. Podkomorzego nie przeznaczy, owſzem przyzna tyle ważności Funduſzowi z zaprzyſiężenia

onego

onego przez Syna, ileby ony widział w takieyże solenności przez Oyca sprawionym, gdyby tego czasu Oyciec dożył.

Gdy więc wszystko w powyższym przełożeniu dowiodło się, z przystosowania do Prawa tey Fundacyi, iż ona w niczym nie iest przestępna, i gdy nawet zaprzysiężona iest przez osobę od tego Aktu nie tylko żadnym Prawem nie oddalona, lecz owszem obowiązaną, bo reprezentuiącą samego Fundatora, zeydźmy porządkiem.

Co do Zarzutu drugiego.

Antoni Orzeszko Marszałek Piński, Syn Michała Orzeszki, dosyć czyniąc wyrokowi Prawa zaprzysiągł Fundusz, w Sądzie zupełnym Magdeburyi Horodeckiey.

Ten tedy zarzut, że Fundacya w Magdeburyi zaprzysiężona, a nie w Sądzie Ziemskim, byłby nieco ważnieyszym, gdyby go nie odbiiały Prawa; ale iednak JP. Podkomorzy w ten czasby tylko sobie mógł nieiakieś obiecywać zyski, gdyby Fundusz nigdzie nie był zaprzysiężonym.

Bo kiedy Prawo dozwalaiące czynić Fundusze nowe; = z Dóbr własnych = nie za pieniądze = nie z Kondyktu = lecz z czystych pobożności pobudek; i takowe wszystkie Kardynalne Fundamenta zaprzysiądz kazało; Fundusz zaś Dorohiczyński z tychże samych permowencyow, i tymże sposobem nastały, iest zaprzysiężony.

Już tedy bardzieyby należało Podkomorzemu wątpić, niżeli podchlebiać, że tak mocny Fundusz poruszy; bo o tym każdy Prawo znaiący przekonany, że przysięga rzecz wszelką kończy.

Lecz niech ta generalna, Prawami Kraiowemi poparta maxyma, będzie do teraźnieyszego przypadku mniey stosowna = Poydźmy więc do bliższego, a wcale na ten przypadek ustanowionego, tak święcie w całey Prowincyi dotąd zachowanego Prawa, którego słowami ten zarzut się znosi zupełnie.

Konstytucya 1764 Roku Vol: 7. fol: 407. tit: *o Magdeburyach W. X. Lit:* wszystkie zapisy i Transakcye na Dobra Ziemskie, *etiam* między Stanem Duchownym a Swieckim do daty oney zaszłe w Magdeburyach roborowane za ważne i niewzruszone deklarowała. *W słowach:*

" Lubo Magdeburye w W. X. Lit: będące przyznania od
„ Osob Stanu Rycerskiego dotąd przyimowały, iednak dla le-
„ pszego Aktorow bespieczeństwa na przyszły czas to abrogan-
„ do salvis anterioribus usque ad datam præsentem etiam sub
„ interregnis, Praw, Zapisow, Cessyi, Obligow, & varij tituli
„ Zapisow recognitionibus w tychże Magdeburyach expeditis,
„ żadnych Tranzakcyi sub nullitate przyznania w Magdebury-
„ ach W. X. Lit: na Dobra Ziemskie, Donacyi, przedaży, Za-
„ pisow, Kontraktow, Obligow, Testamentow, &c. i innych
„ wszelkich między Stanem Szlacheckim i Duchownym Tran-
„ zakcyi zachodzących przyimować nie ważyli się &c. &c. *Czytać to Prawo.*

Już mówił i o tym Prawie JP. Orzeszko, ale tak iak dla zapobieżenia i tey obronie mówić wypadło; Sąd iednak nie żadney strony wrażeniom, ale czytelnemu Prawu, i sprawiedliwości myśl i zdanie swoie poświęcaiąc, do Prawa i sprawiedliwości wyrok swoy przychyli.

To Prawo Zapisy wszelkie do daty onego w Magdeburyach roborowane, uznało za ważne.

Ktoż powie, że do Funduszow nie stosuie się, chociaż zaszło na Zapisy wszelkie, albo przynaymniey; co za pewność? że pod tym Prawem nie są Roboracye Funduszow, kiedy ich excepcyi niemasz.

Owszem wyrażna iest nawet Funduszow w Magdeburyach roborowanych approbata, a to w takim Prawa wyrazie; że też *Magdeburye odtąd tylko nie maią, iuż przyimować żadnych między Stanem Swieckim a Duchownym na Dobra Ziemskie Tranzakcyi*, ale to, *salvis anterioribus.*

Wyrażne Prawo, nie do dysputy, lecz do exekucyi, i zachowania stanowione, że zaymuie widocznie wszystkie Fundacye, przed zapadnieniem onego w Magdeburyach Roborowane, tego JP. Orzeszko nie zaprzeczy; dla czegoby? więc Fundusz Dorohiczyński, względem ważności zaprzysiężenia swoiego, do tego Prawa nie należał, na to dowodu nie ma, ktorego w rownym, ieśli nie w tymże samym Prawie okazać należy.

Nie mogą mówić dokładniey Xięża za ważnością tey roboracyi, iak za nią mowi Prawo; ale z niego nie na próżno czyni się tu zapytanie JP. Podkomorzemu takie.

Gdy Konſtytucya 1764. ogulnie wſzyſtkie Magdeburſkie roboracye utwierdziła, nie pomieniaiąc ſzczegolnych, od kogo? i komu dane? czy ważna *np.* Tranzakcya taka Domowi Jmci ſłużąca? Powie pewnie że ważna, bo Konſtytucya mówiąc ogulnie o wſzyſtkich, zaięła ſzczegulną każdą.

Więc taki podział przyznaniom Tranzakcyow pro re Duchowieńſtwa zaſzłych koniecznie ſię należy, gdy Konſt: rzekła: że odtąd tylko roboracye w Magdeburyach dla Stanu Duchownego z Dobr Ziem: czynione nie maią bydź ważne.

Skoro zatym Funduſz Dorohiczyńſki, w pierwſzych względach ſwoich, iuż nader uſprawiedliwionych, okazuie ſię bydź w iſtotney Prawu uległości ſprawionym, ſkoro ieſt aktualnie zaprzyſiężonym, ſkoro tę przyſięgę przyięło Prawo za ważną, i nieporuſzoną. Takie zaś Funduſze gdy approbatę od Sądu zyſkiwać powinny.

Więc ten Funduſz koniecznie ma bydź utwierdzonym.

I niema nad czymby ſię Sąd N. dłużey miał zaſtanawiać, lub w czymby doſtrzegać miał tego Funduſzu niedoſkonałość.

On bowiem, iak ſię rzekło tylekroć, ieſt de nova radice; ieſt z poboczney intencyi pobudek, ieſt zaprzyſiężony rotą z Konſt: 1635. R. wyiętą, i iey ſłowami, zatym ani Fundator o zdradę Praw, ani dzieło iego, o nieſtołowność do ich wyroku rozumianemi bydź nie mogą.

O coż więc idzie W. Orzeſzce, o to, że nie przed Sądem Ziem: wykonany Jurament.

Lecz ważność, i uroczyſtość takiey ofiary ſumienia, iaką ieſt wſzelka i przed każdym Sądem przyſięga, zoſtawiwſzy Religicznym uwagom, gdyby okazać iż takowy Jurament i wedle Praw Cywilnych Kraiowych, prócz ważności ſwoiey, i wiary iemu powinney, ieſt ieſzcze doſyć uroczyſtym, a nawet tak, że o nim nie mówić nie można, zeydźmy porządkiem *do dowodow poniżſzych.*

Po naſtąpioney przez Xięży akceptacyi tego Funduſzu, gdy ieden z między Synow Fundatora Orzeſzki, to ieſt Oyciec W. Podkomorzego, wedle Konwencyi między ſobą a Bracią ſwą uczynioney, wypełnił Teſtamentową Oyca ſwego wolę w zaprzyſiężeniu tego Funduſzu, natychmiaſt Xięża dla nie ominienia tego obrządku i warunku, iaki do daty Konſt: 1764. dla umocnienia wſzelkich w Magdeburyach czynionych Tranzakcyow na Dobra Szlacheckie był potrzebnym, takową wykonaną Przyſięgę, z Urzędowym świadectwem, nayprzod:

1763. Dnia 1 Julij do Xiąg Trbłu Gło: W. X. Lit: per Oblatam podali; a poślednicy to ieſt Roku

1764. Dnia 6. Kwietnia do Akt Grodz: Pińſkich przenieśli.

Widzieć na to z pomienionych Trybunalſkich i Grodowych Xiąg Extrakta.

Przenoś do Trybunału takowey wykonaney przyſięgi, a wykonaney przed Sądem, koniecznie ieſt tyle ważnym, ileby ta przyſięga przed Trybunałem była wykonaną.

Nie ieſt to próżny tylko wnioſek; bo kiedy Prawo Statutu Lit: w Ar: 1. R. 7. o wſzelkich Zapiſach, i ich Roboracyi przed Sądem wſzelakim, względem pozycyi Dobr obcym uczynioney, tak dyſponuie, że *Urząd Urzędowi wierzyć ma.*

Więc powagą Urzędową przyięty, czyſtym ſumnieniem przez Oyca Podkomorzego wykonany Jurament, w zaświadczeniu Urzędowym został przyiętym do Xiąg Trybunału i wedle Prawa powyżſzego gdy ma koniecznie tyle wiary iakby był wykonany przed Trybunałem; ma więc tyle ważności, iakby go Trybunał ſłuchał; bo tenże Sąd Trybunalny o iego wykonaniu zaświadczył: = Widzieć i czytać powtore aktykacyą Funduſzu w Trble.

Tu więc zapytać należy W. Orzeſzki: czy byłby ważny Funduſz w Trble zaprzyſiężony; = Pewnie że nayważnieyſzy; Kiedy zatym Trybunał zaświadczył wykonaną przyſięgę, a to zaświadczenie ieſt nader ważne; Jakżeż można nieważność zadać przyſiędze, która i ſłowami, i obrządkiem Prawa wykonana.

Zatym gdy ieſt wſzyſtko, czego do dobroci Funduſzu wymagaią po Fundatorach Prawa, gdy przyſięga wykonana iſtotnie, gdy ieſt zaświadczona przez Sąd Naywyżſzy Trybunalſki, gdy ieſzcze ważność oney Konſt: 1764. upewniła.

Więc Sąd N. z pobudek ſprawiedliwości, i z wyroku Praw zaſkuteczni.

Naſtępne od Xięży prożby.

1mo. Ażeby Przywiley Juris Caduci, ad male narrata zyſkany, był ſkaſſowanym, a W. JP. Orzeſzko za popieranie onego ukaranym wedle Prawa 1598.

2do. Ażeby Funduſz Michała Orzeſzki Marſzałka Pińſk: iako z Prawem 1635. Roku zgodny, był utwierdzonym.

3tio. Ażeby JP. Podkomorzy zwrotem expenſow prawnych przez Xięży na ten kilkoletni proceder łożonych, był uciążony.

I o to wynieſiony ſkładaią Mandat.

